

6 dekabr 2019-cu il

Dünyanın ən sürətli inkişaf edən ölkələrindən biri kimi xarakterizə edilən Azərbaycanda sosial-iqtisadi sahədə qazanılan nailiyyətlər beynəlxalq miqyasda da yaxından izlənməkdə, diqqətlə öyrənilməkdədir. Məhz bu faktora əsaslanaraq ekspertlərin sözlərinə görə, bu gün Azərbaycan iqtisadi sferada uğurlarla zəngin bir yolda irəliləyir və artıq özünəməxsus cəhətləri olan inkişaf modelinin əsasını qoyub. Qeyd edilənlərin məntiqi nəticəsidir ki, son bir neçə ildə Azərbaycan ümumi daxili məhsulun artım dinamikasına görə, dünya dövlətlərinin lideri statusunu daşıyır. Bunun önəmli səbəblərindən biri də Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafının təkcə enerji sektoru üzərində köklənməyərək, digər mühüm sferaları da əhatə etməsidir.

İqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, qeyri-neft sektorunun ümumi daxili məhsul istehsalında xüsusi çəkisinin artması, sahibkarlara yüksək dövlət qayğısı, regionların proporsional inkişafı, aparılan səmərəli islahatlar və bu qəbildən olan digər amillər Azərbaycanda qazanılan uğurların miqyasının genişlənməsinə mühüm töhfələr verir. Bununla yanaşı, iqtisadiyyatda qabaqcıl texnologiyaların tətbiqi, yüksək ixtisaslı kadr hazırlığına yitirilən diqqət, enerji resurslarından digər sahələrin inkişafı üçün istifadə olunması, Azərbaycanın qarşıdakı dövr ərzində də, sosial-iqtisadi tərəqqidə yeni möhtəşəm nailiyyətlərə imza atacağından xəbər verir. Azərbaycanın iqtisadi inkişafını səciyləndirərək, Prezident İlham Əliyev demişdir: "Bizim iqtisadi inkişafımız təkcə bir sektorun inkişafına bağlı deyil. Bizim siyasətimiz ondan ibarətdir ki, ölkəmizi modernləşdirərək, ölkəyə ən qabaqcıl texnologiyaları gətirək. Azərbaycanda bütün iqtisadi və sənaye sahələrində ən qabaqcıl təcrübə tətbiq olunmalıdır, peşəkar kadrlar hazırlanmalıdır. Ölkəmiz uğurla inkişaf etməkdə davam edəcəkdir. Bizim təbii resurslarımız var, iqtisadi siyasətimiz var və bu, uğurlu siyasətdir. Beynəlxalq maliyyə qurumları Azərbaycanda bu sahədə aparılan işlərə çox yüksək qiymət verir. Yəni bu, həqiqəti əks etdirən qiymətdir və beləliklə, biz ölkəmizin uzunmüddətli inkişaf strategiyasını təmin edəcəyik".

Global enerji layihələri: Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzu artır

Azərbaycanın bütün sahələr üzrə əldə etdiyi uğurlar, ölkə Prezidenti İlham Əliyevin balanslı və uğurlu xarici siyasətinin nəticəsidir. Və bu gün iri layihələrin həyata keçirilməsi, o cümlədən, TANAP-ın rəsmi açılış mərasimlərinin keçirilməsi də Azərbaycan dövlətinin balanslaşdırılmış xarici siyasətinin qələbəsidir. Bu siyasət imkan verir ki, ölkəmiz dünyadakı, xüsusilə də, böyük dövlətlər arasındakı siyasi gərginliklərdən kənarda qalmaq, öz iqtisadi maraqlarını təmin etsin. Belə ki, Qərbin Rusiyaya qarşı tətbiq etdiyi siyasi və iqtisadi sanksiyalar, onun Avropa bazarlarındakı heqemonluğuna son qoymaqla bərabər, "qoca qitə"nin Azərbaycan neft və qazına tələbatını artırır.

Qeyd edək ki, Rusiya qaz ehtiyatlarına görə dünyada ilk yerdədir. Ona görə də, bu gün Avropa üçün Azərbaycan qazı bir ümid yeridir. Məhz bu səbəblərdən, deyə bilərik ki, Avropa artıq Azərbaycanla, nəinki geniş əməkdaşlıq edir, hətta ölkəmizin iqtisadi şərtləri ilə hesablaşır.

Bu günlərdə TANAP-ın (Transanadolu Qaz Boru Kəməri) ikinci hissəsinin istifadəyə verilməsi Azərbaycanın neft-qaz sənayesinin ən önəmli hadisələrindən biri kimi tarixə düşüb. TANAP-ın işə düşməsi Azərbaycanın təkcə neft diyarı deyil, həm də qaz ixrac edən ölkə olduğunu bir daha təsdiqlədi. Lakin TANAP elə bir global layihədir ki, təkcə ölkəmiz üçün deyil, həm də region və Avrasiya məkanı üçün mühüm əhəmiyyət daşıyır.

TANAP Azərbaycan və Türkiyənin Avropa məkanına verdiyi böyük töhfədir

Prezident İlham Əliyev: "Bu layihələrin həyata keçirilməsi Türkiyə-Azərbaycan birgə siyasi iradəsinin məhsuludur"

Onu da qeyd edək ki, bu layihənin həyata keçirilməsi ideyasını irəli sürərək, Azərbaycan artıq Bakı-Supsa, Bakı-Novorossiysk, Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft, Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəmərlərinin çəkilişindəki zəngin təcrübəyə əsaslanırdı. Üç ölkənin - Azərbaycanın, Gürcüstanın və Türkiyənin ərazisindən keçən BTC kimi nəhəng bir kəmərin inşası regionda möhkəm tərəfdaşlıq formatının əsasını qoymuşdu. Daha sonra BTC ilə yanaşı çəkilən Bakı-Tbilisi-Ərzurum kəməri geniş dəhlizlərə yol açmışdı. Bu gün Azərbaycanın liderliyi ilə gerçəkləşən Cənub Qaz Dəhlizinin təməli də, əslində, elə bu kəmərlə qoyulmuşdur.

Bir tərəfi CQBK-ya, digər tərəfi TAP-a bağlanan TANAP Cənub Qaz Dəhlizinin ən böyük hissəsidir. TANAP Azərbaycanın və Türkiyənin, bu iki ölkənin dövlət başçılarının birgə söyləri ilə həyata keçirilən layihədir. Odur ki, kəmərin istifadəyə verilməsi Azərbaycan-Türkiyə qarşılıqlı inamının və birliyinin növbəti bariz nümunəsini əks etdirir.

"Layihənin həyata keçməsi Türkiyə və Azərbaycanın siyasi iradəsinin nəticəsidir"

Azərbaycan Prezidenti TANAP-ın açılış zamanı çıxış edərək, bu layihənin həyata keçməsinə iki qarşılıqlı siyasi iradəsinin nəticəsi olduğunu bildirdi: "Bildirməliyəm ki, bu layihələrin həyata keçirilməsi Türkiyə-Azərbaycan birgə siyasi iradəsinin məhsuludur, eyni zamanda, biz bunu digər ölkələrin iştirakı və özəl şirkətlərin maliyyə dəstəyi ilə reallaşdırdıq. Bu gün Cənub Qaz Dəhlizi özündə 7 ölkəni birləşdirir və bu, artıq beynəlxalq əməkdaşlıq layihəsidir. Bu layihə ölkələr arasında körpülər yaradacaq və daha böyük anlaşmaya yol açacaq".

Dövlət başçısı bu layihənin əməkdaşlıq, sabitlik, uzunmüddətli anlaşma gətirən layihə olduğunu bildirdi: "Əgər enerji layihələri, yaşadığımız bölgədə sabitlik, qarşılıqlı dəstək, anlaşma olmasaydı, bunların biri də həyata keçməzdi. Türkiyə-Azərbaycan dostluğu və qarşılıqlı gündən-günə möhkəmlənir. Mən bu gün dünya miqyasında ikinci belə ölkə tanıyıram ki, Türkiyə və Azərbaycan qədr bir-birinə yaxın olsun. Bizim aramızdakı ticarət dövriyyəsi artır. Bu ilin 9 ayında ticarət dövriyyəsi

yəmiz 40 faizdən çox artıb və 3,4 milyard dollara çatıb. Qarşılıqlı yatırımlar bizim qarşılıqlı inamımızı göstərir və eyni zamanda, onu göstərir ki, biz bir-birimizə güvənirik".

Prezident İlham Əliyev Türkiyənin bu gün çox güclü iqtisadiyyat kimi dünya miqyasında öz sözünü deyən güc mərkəzi olduğunu da qeyd edib: "Bu gün möhkəm Türkiyə və onun lideri inkişafı, sabitliyi təcəssüm etdirir və gələcəyə nikbinliklə baxmaq üçün imkan yaradır. Biz buna sevinirik. Çünki Türkiyənin gücü bizim gücümüzüzdür, Türkiyənin uğuru bizim uğurumuzdur və biz birlikdə bundan sonra da iki qarşılıqlı ölkə kimi çiyin-çiyinə irəliləməyə gedəcəyik. Bizim qarşımızda bütün üfüqlər açıqdır. Həyata keçirdiyimiz bu nəhəng layihələr bizim gücümüzü göstərir və bizim gücümüzü artırır. İqtisadi güc, nəticədə, siyasi gücə çevrilir. TANAP və Cənub Qaz Dəhlizi, eyni zamanda, enerji təhlükəsizliyi layihəsidir. Bu gün dünya miqyasında enerji təhlükəsizliyi haqqında danışılır və bu məsələ dünyanın gündəliyini zəbt etmişdir. Hesab edirəm ki, burada çox gözəl əməkdaşlıq formatı yaradılıb. İstehsalçı ölkə Azərbaycan, tranzit ölkələri və istehlakçı ölkələr birlikdə çalışır. Bizim mənafeyimiz də birdir, gəlirimiz də ədalətli şəkildə bölünür. Bir daha demək istəyirəm ki, bütün bu layihələr bölgədəki sabitliyi möhkəmləndirir.

Mən əminəm ki, bundan sonra da birgə həyata keçirəcəyimiz bütün layihələr TANAP kimi, Bakı-Tbilisi-Ceyhan kimi, Bakı-Tbilisi-Ərzurum kimi, Bakı-Tbilisi-Qars kimi uğurlu olacaq, Türkiyə və Azərbaycan birlikdə gələcəyə inamla addımlayacaq".

Qarışıqlı inama söykənən uğurlu layihə

Görüşdə Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan çıxış edərək, bu layihənin hər şeydən əvvəl, ölkələr arasındakı köklü dostluğun rəmzi olduğunu dedi. "TANAP bu mərhələyə Türkiyə və Azərbaycanın qarşılıqlı inama söykənən əlaqələri sayəsində gələ bilməmişdir" deyən Türkiyə prezidenti Azərbaycanı Prezidenti İlham Əliyevin uğurlu siyasətinin nəticəsi olduğunu bildirdi: "Qarşılıqlı inamın liderliyini unutmaq, əsla, mümkün deyil. Qonşumuz Gürcüstana, əməkdaşlığı ilə bu layihəyə həyat verdiyi

üçün minnətdarlığımızı, xüsusilə, ifadə edirik. Qarşıdakı dövrdə "Hamımız qazanaq" prinsipi ilə yeni layihələrə imza atacağımıza inanır, hamınızı sevgi və ehtiramla salamlayır, "Yaşasın Azərbaycan-Türkiyə qarşılıqlı!"

Bəli, bu qarşılıqlı siyasətinin uğurlu nəticəsidir ki, qeyd olunan layihə Azərbaycan üçün həm də siyasi cəhətdən vacibdir. Ümumi desək, Azərbaycan-Türkiyə enerji layihələri Avropanın qaz tədarükünün və marşrutlarının diversifikasiyası üçün olduqca əhəmiyyətlidir.

TANAP qaz kəməri vasitəsi ilə Azərbaycan təbii qazı artıq Türkiyəyə nəql olunmağa başlayıb. Layihənin ikinci fazasını da istifadəyə verməklə, Xəzər dənizindən çıxarılan təbii qazı Avropa bazarına ixrac etmək mümkün olacaq. Belə ki, Cənub Qaz Dəhlizinin son seqmenti olan Trans-Adriatik Boru Kəməri Layihəsi (TAP) üzrə işlərin yekunlaşmasından və iki layihənin birləşməsindən sonra 2020-ci ildən etibarən, Azərbaycan qazının 10 milyard kubmetri Avropa, qalan hissəsi isə Türkiyə qaz bazarına çatdırılacaq.

TANAP Azərbaycan üçün geosiyasi və geoiqtisadi əhəmiyyət daşıyır

İqtisadçı-ekspert Vüqar Bayramov sözügedən məsələ ilə bağlı bildirdi ki, bu layihə Azərbaycan üçün geosiyasi və geoiqtisadi əhəmiyyət daşıyır: "TANAP Azərbaycan və bütövlükdə, region üçün mühüm layihələrdəndir. TANAP, eyni zamanda, Azərbaycanın strateji mövqeyini daha da möhkəmləndirməsi baxımından geosiyasi və geoiqtisadi əhəmiyyət daşıyır".

V. Bayramov, onu da vurğulayıb ki, bu layihə Türkiyə və Gürcüstan üçün də çox vacibdir: "Bu layihə, eyni zamanda, Türkiyə və Gürcüstan üçün də çox vacibdir. Gürcüstan tranzit ölkədir. Layihənin reallaşması nəticəsində Türkiyə qaz idxalından asılılığını aradan qaldıracaq. Azərbaycan Türkiyəyə qaz ixracına görə ikinci ən böyük ölkəyə çevrilmək niyyətindədir. Bu, Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə strateji əməkdaşlığının daha da güclənməsinə təkan verir. TANAP Türkiyənin enerji təhlükəsizliyinin formalaşmasına, Cənub Qaz Dəhlizi də Türkiyə ilə yanaşı, Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təminatına töhfə verən layihədir".

Göründüyü kimi, həyata keçirilən belə uğurlu layihələr, məhz ölkə Prezidenti İlham Əliyevin uğurlu dayanaqlı iqtisadi siyasətinin reallıqlarıdır. Bir sözlə, ölkəmiz hələ uzun müddət dövlətimizin başçısının siyasi iradəsi nəticəsində, reallaşmış təşəbbüsdən faydalanıb və öz enerji təhlükəsizliyini formalaşdırmış olacaq.

RƏFİQƏ KAMALQIZI